

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням педагогічної ради

ВСП « КФК ЗВО «ПДУ»

від « 28 » 02 2025 р. протокол № 5

Введено в дію наказом

ВСП « КФК ЗВО «ПДУ»

від « 03 » березня 2025 р. № 35-з

Директор

Іван БІЛЯР

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

«ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

підготовки фахового молодшого бакалавра
за освітньо-професійною програмою

«ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

Укладачі: Людмила МАМАЄВСЬКА, викладачка економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист;
Андрій БІЛЯР, викладач економічних дисциплін, к.е.н., кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»;
Наталія СНЯТИНЧУК, викладачка економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії».

Розглянуто та схвалено
цикловою комісією економічних та юридичних дисциплін
Протокол № 6 від “ 7 ” 02.2025 року
Голова циклової комісії Юлія БІЛЯР

ПОГОДЖЕНО
методичною радою ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»
Протокол № 4 від “ 27 ” 02.2025 року
Голова методичної ради Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Предметом вивчення освітнього компонента «Політична економія» є економічні відносини у їх єдності з продуктивними силами та економічні закони, що регулюють виробництво, розподіл, обмін та споживання матеріальних благ та послуг.

Міждисциплінарні зв'язки: «Економіка підприємства», «Статистика», «Гроші і кредит», «Фінанси», «Вища математика».

Для кращого засвоєння матеріалу викладач повинен використовувати різноманітні форми і методи навчання: заняття-екскурсії, рольові ігри, семінарські заняття, інноваційні технології, наочні посібники (комплекти таблиць, плакати, навчальні відеофільми, презентації).

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочих навчальних програм викладачі можуть вносити обґрунтовані зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

1. Мета та завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента «Політична економія» є формування у здобувачів освіти системи знань з питань закономірностей розвитку суспільного виробництва, механізму дії та ефективного використання людьми економічних законів для задоволення їхніх матеріальних і соціально-економічних потреб, раціональної поведінки в умовах обмежених виробничих ресурсів.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента «Політична економія» є вивчення загальних засад економічного життя суспільства, закономірностей розвитку економічної системи, механізму дії економічних законів і використання їх людьми у процесі господарської діяльності, визначення принципів рис основних соціально-економічних систем та напрямів їх еволюції, з'ясування ролі політичної економії у розробці шляхів формування і реалізації соціально-орієнтованої економічної системи суспільства.

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 071 Облік і оподаткування освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. № 698 у результаті вивчення освітнього компонента «Політична економія» здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері обліку та оподаткування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів економічних наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності.

Загальні компетентності: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні компетентності: здатність аналізувати економічні події та явища з огляду на сучасні теоретичні та методичні основи обліку і оподаткування, здатність використовувати математичний інструментарій для розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних завдань в сфері обліку і оподаткування, здатність відображати інформацію про господарські операції суб'єктів господарювання в обліку, їх систематизувати, узагальнювати у звітності й інтерпретувати для задоволення інформаційних потреб осіб, які ухвалюють управлінські рішення, здатність організовувати власну професійну діяльність, застосовувати знання для розв'язання практичних ситуацій, ухвалювати рішення відповідно до законодавства

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен

знати:

- сутність економічних законів та явищ, механізм дії на макро- та мікрорівнях;
- сутність ринку та основні риси ринкової економіки, її інфраструктуру;
- систему відносин власності, процеси роздержавлення і приватизації;
- товарно-грошові відносини в умовах ринкових відносин;
- розвиток і особливості підприємництва в Україні; принципи та джерела формування доходів населення;
- тенденції розвитку світового господарства; проблеми відтворення та інтеграції економіки України в світовий ринок.

уміти:

- давати наукове тлумачення особливостей формування і розвитку товарногрошових відносин в умовах ринкових відносин;
- орієнтуватися в ринковому середовищі та глобальних проблемах економічного розвитку світогосподарських зв'язків, інтеграції України в систему міжнародного поділу праці;
- здійснювати ґрунтовний аналіз соціальної спрямованості господарської діяльності;
- приймати практичні рішення щодо оптимального застосування набутих знань під час виконання своїх професійних обов'язків.

3. Структура освітнього компонента

№ з/п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин					
		всього	у тому числі				
			лекційні	семінарські	лабораторні	навчальна практика	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА							
1.1	Політична економія як фундаментальна суспільна наука	14	4	2	-	-	8
1.2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Економічні потреби та інтереси	14	4	2	-	-	8
1.3	Економічна система суспільства. Відносини власності	14	4	2	-	-	8
1.4	Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші	16	4	4	-	-	8
1.5	Ринок, його суть і функції. Конкуренція і монополія	16	4	4	-	-	8
1.6	Підприємство як товаровиробник. Домогосподарство в системі економічних відносин	16	6	4	-	-	6
1.7	Капітал. Наймана праця і заробітна плата. Витрати виробництва і прибуток	16	6	4	-	-	6
1.8	Галузеві особливості виробництва та функціонування капіталу	12	4	2	-	-	6
1.9	Суспільне відтворення. Зайнятість. Економічне зростання	16	6	4	-	-	6
1.10	Суть і структура світового господарства. Економічні аспекти глобальних проблем	16	6	4	-	-	6
	По дисципліні	150	48	32	-	-	70
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА							
8. Навчальна практика							
	<i>По навчальній практиці</i>	-	-	-	-	-	-
КУРСОВА РОБОТА							
	РАЗОМ ПО ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТУ	150	48	32	-	-	70

4. Зміст освітнього компонента

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СУСПІЛЬНА НАУКА

Політекономічні напрями течії та школи, етапи становлення політичної економії. Предмет політичної економії. Тракткування політичної економії різними школами.

Економічні категорії та економічні закони. Система економічних законів.

Методи політичної економії. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних процесів.

Функції політичної економії. Місце політичної економії в системі економічних наук.

Семінарське заняття

2. ВИРОБНИЦТВО МАТЕРІАЛЬНИХ БЛАГ І ПОСЛУГ. ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ ТА ІНТЕРЕСИ

Виробництво як процес суспільної праці. Фази суспільного виробництва.

Продуктивні сили суспільства, їх функціональна структура. Основні чинники виробництва. Робоча сила та її властивості. Засоби і предмети праці.

Структура суспільного виробництва. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Результати суспільного виробництва. Суспільний продукт та його форми. Ефективність суспільної економіки та її показники. Альтернативні витрати і альтернативний вибір. Крива виробничих можливостей.

Економічні блага та економічні ресурси. Суть потреб, і особливості їх розвитку. Класифікація економічних потреб та їх структура. Закон зростання потреб та механізм його дії. Роль виробництва в задоволенні економічних потреб суспільства. Потреби і споживання.

Економічні інтереси та їх класифікація. Економічні суперечності, їх характер та класифікація. Суперечності – джерело розвитку.

Семінарське заняття

3. ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА. ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ

Економічна система суспільства та її суть, форми і структура. Суспільний поділ праці й технологічний спосіб виробництва. Суспільний спосіб виробництва. Типи та моделі економічних систем.

Виробничі відносини в економічній системі. Відносини власності як визначальний елемент системи економічних відносин. Суть власності, її економічний і юридичний зміст. Об'єкти та суб'єкти власності. Роль власності в системі економічних відносин. Еволюція типів і форм власності. Розвиток відносин власності в сучасних умовах.

Семінарське заняття

4. ТОВАРНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА. ТОВАР І ГРОШІ

Основні форми економічного життя людей. Натуральне господарство. Товарне виробництво.

Товар і його властивості. Величина вартості товару та фактори, що на неї впливають. Теорії вартості та їх різновиди.

Закон вартості, його функції та механізм дії.

Виникнення, суть і функції грошей. Грошовий обіг та його закони.

Грошова система. Інфляція її суть та види.

Етапи становлення та особливості формування грошової системи України.

Семінарські заняття

5. РИНОК, ЙОГО СУТЬ І ФУНКЦІЇ. КОНКУРЕНЦІЯ І МОНОПОЛІЯ

Поняття ринку, його характерні риси та функції.

Структура та види ринку. Класифікація ринку за суб'єктами та об'єктами ринкових відносин.

Ринковий механізм та його основні елементи: попит, пропозиція, ринкова ціна, конкуренція. Закон попиту. Закон пропозиції.

Конкуренція, її форми і методи. Закон конкуренції.

Монополія: причини виникнення та сутність. Основні форми монополій. Наслідки монополізації економіки. Антимонопольне законодавство.

Моделі ринкової економіки. Необхідність державного регулювання ринкової економіки. Економічні функції держави.

Ринкова інфраструктура, її елементи та функції.

Семінарські заняття

6. ПІДПРИЄМСТВО ЯК ТОВАРОВИРОБНИК. ДОМОГОСПОДАРСТВО В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Підприємництво, його суть та принципи.

Підприємство як первинна ланка економіки. Соціально-економічна характеристика підприємства.

Продукт підприємства і складові його вартості. Валовий дохід і прибуток.

Домогосподарство і його місце в економічній системі суспільства. Доходи домогосподарств і їх розподіл. Витрати та заощадження домашніх господарств.

Семінарське заняття

7. КАПІТАЛ. НАЙМАНА ПРАЦЯ І ЗАРОБІТНА ПЛАТА. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА І ПРИБУТОК

Перетворення грошей на капітал. Загальна формула руху капіталу і її суперечності. Альтернативні теорії капіталу.

Робоча сила як товар. Процес створення додаткової вартості. Заробітна плата як перетворена форма вартості товару – робоча сила. Форми і системи заробітної плати.

Витрати виробництва, їх суть, види; альтернативні підходи. Прибуток як перетворена форма додаткової вартості. Норма і маса прибутку. Середня норма прибутку й утворення ціни виробництва. Теорії прибутку.

Семінарські заняття

8. ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КАПІТАЛУ

Торговий капітал і торговий прибуток.

Позичковий капітал і позичковий відсоток. Кредит та кредитні відносини.

Аграрна сфера виробництва і її особливості. Форми господарювання в сільському господарстві. Диференційна, абсолютна і монопольна земельна рента. Реформування сільського господарства в Україні і рентні відносини.

Семінарське заняття

9. СУСПІЛЬНЕ ВІДТВОРЕННЯ. ЗАЙНЯТИСТЬ. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Сутність суспільного відтворення і його основні моменти. Суспільний продукт і його основні форми. Система національних рахунків (СНР) та її характеристика. Валютний національний продукт (ВНП) як основний показник у СНР. Методи розрахунку ВНП.

Сутність і види економічного відтворення.

Сутність національний доходу та стадії його руху.

Суть і типи економічного зростання, його теорії і моделі. Нагромадження в механізмі зростання. Заощадження і нагромадження.

Економічні цикли.

Зайнятість, її форми. Соціально-економічні наслідки безробіття. Державне регулювання зайнятості і відтворення робочої сили. Ринок праці в Україні.

Господарський механізм у системі суспільного відтворення.

Семінарські заняття

10. СУТЬ І СТРУКТУРА СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Світове господарство: сутність та структура. Інтернаціоналізація господарських відносин і глобалізація світової економіки. Особливості дії економічних законів у світовому господарстві.

Система міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Рух міжнародного капіталу і його форми. Міжнародна міграція робочої сили. Міжнародні валютно-фінансові відносини.

Сутність, причини виникнення та класифікація глобальних проблем. Шляхи розв'язання глобальних проблем.

Міжнародне співробітництво з подолання загроз планетарного масштабу.

Семінарські заняття

Самостійна робота

Основним завданням закладів фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є формування творчої особистості, спеціаліста, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувача освіти до активного здобуття знань, неocenненою є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведена на самостійне вивчення. Самі ж теми самостійного вивчення визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити дисципліну на засіб формування всебічно розвиненої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; залік.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Андрусь О.І. Економічна теорія. Практикум. Інтерактивні методи в модульному навчанні : навч. посіб. – Київ : КНТ, 2008. – 480 с.
2. Базиліук А.В. Економічна теорія. Практикум : навч. посіб. / А.В. Базиліук, Ж.В. Дерій, В.В. Концева, І.О. Хоменко. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.
3. Економічна теорія : політична економія : підручник / За заг. ред. С.І. Юрія. – Київ : Кондор, 2009. – 604 с.
4. Економічна теорія. Політекономія : підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 6-те вид., перероб. і доп. – Київ : Знання-Прес, 2007.
5. Економічна теорія : політекономія. Практикум : навч. посіб. / За ред. В.Д. Базилевича. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2013. – 494 с.
6. Костюк В.С., Андрущенко А.М., Борейко І.П. Економічна теорія : навч. посіб. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
7. Політична економія : навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Г.І. Башнянина, к.е.н., доц. Є.С.Шевчука. – 4-те вид., перер. і випр. – Львів : Магнолія–2006, 2008. – 527 с.
8. Політична економія : підручник / За заг. ред. Ю.В.Ніколенко. – Київ : ЦУЛ, 2009. – 632 с.
9. Степура О.С., Єремєєв О.С., Понамарьова Т.Ю., Степура М.О. Політична економія : навч. посіб. – Київ : Кондор, 2006. – 408 с.
10. Федоренко В.Г., Діденко О.М., Руженський М.М., Іткін О.Ф. Політична економія : підручник / За наук. ред. д.е.н., проф. В.Г.Федоренка. – Київ : Алерта, 2008. – 487 с.
11. Щетинін А.І. Політична економія: підручник. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 480 с.

Електронні ресурси

1. Верховна Рада України <https://www.rada.gov.ua/>
2. Міністерство економіки України <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
3. Кабінет Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/uryad-ta-organivladi/team>
4. Міністерство фінансів України <https://www.mof.gov.ua/uk/>
5. Національний банк України <https://bank.gov.ua/>
6. Національна бібліотека України ім. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
7. Державна служба статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Законодавство України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
9. Український фінансовий сайт <https://finance.ua/>
10. Цивільний кодекс України <https://ips.ligazakon.net/document/T030435>
11. Податковий кодекс України https://ips.ligazakon.net/document/view/T10_2755

12. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV зі змінами та доповненнями.

13. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР зі змінами та доповненнями.

https://ips.ligazakon.net/document/view/z950108?an=0&ed=2024_08_24

14. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV із змінами та

доповненнями. https://ips.ligazakon.net/document/view/t980161?an=0&ed=2024_10_08

15. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV із змінами і доповненнями.

<https://ips.ligazakon.net/document/T030973>

16. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV із змінами і

доповненнями. <https://ips.ligazakon.net/document/T030742>

17. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV із змінами і

доповненнями. https://ips.ligazakon.net/document/view/t063480?an=0&ed=2025_01_01

18. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III із змінами та доповненнями.

<https://ips.ligazakon.net/document/t012210>